

Gehandicaptensportcoach Joep Pelsser over toegankelijkheid

‘Er is heel weinig urgentie’

Als zoon van Koos Pelsser, die zich decennia inzette voor mensen met een beperking, kreeg Joep Pelsser (36) ten. En als bondscoach in gehandicaptensport én topsportcoördinator bezoekt hij heel wat landen. Hoe

Joep Pelsser: ‘Sinds 2011 ben ik bondscoach bij de gehandicap-tensport boccia. Destijds trinden we één dag in de week, dus dat had allemaal nog niet zoveel om het lijf. Maar in de loop der jaren is het uitgegroeid tot een fulltime topsportprogramma, waaraan we als Gehandicaptensport Nederland ook rolstoel-rugby en goalbal hebben toegevoegd. Tegenwoordig ben ik nog voor de helft van de tijd coach en voor de helft coördinator van het topsportprogramma.’

Wat houdt boccia in?

‘Je kunt het enigszins vergelijken met jeu de boules, bowls, petanque of curling: zogenoemde miksporten met ballen. Het doel is dat je zo dicht mogelijk bij de doelbal moet komen te liggen. En wie dat het beste doet, krijgt uiteraard de meeste punten en wint. De doelgroep bestaat uit sporters met een zware motorische beperking. Ze hebben allemaal iets aan hun ledematen, dus ofwel minder kracht of mindere coördinatie of een combinatie van beide. Dat maakt het extra uitdagend om het goed te doen.’

Hoe goed zijn wij als Nederland in boccia?

‘In de paralympische sporten is alles verdeeld in klassen, op basis van de mate van handicap van de sporters. Dat betekent dat een aantal landen in alle klassen goed vertegenwoordigd is en veel medailles kunnen winnen. Boccia is in Nederland een relatief kleine sport; we zijn nog steeds in ontwikkeling. Wij hebben ons tot nu toe gericht op ontwikkeling van drie van de zeven klassen. Daarin hebben we het de afgelopen jaren goed gedaan. In 2016 deden we voor het eerst mee aan de Paralympische spelen, dat was in Rio de Janeiro. Een van onze sporters won daar zilver. Maar het is lastig om te zeggen “Nederland is de nummer zoveel van de wereld”.’

En wat is goalbal?

‘Goalbal is een sport voor mensen die weinig tot niks zien. Het wordt gespeeld met een bal zo groot als een voetbal met belletjes erin. Je speelt drie tegen drie en als team moet je aan de andere kant van het veld zien te scoren in een goal. Het tempo ligt behoorlijk hoog en alles gaat uiteraard op het gehoor. Het is dus een sport die speciaal voor die doelgroep is ontworpen.’

En dan is er ook nog rolstoelrugby.

‘Dat is wellicht iets bekender omdat de NOS er ook wel eens filmpjes van heeft gemaakt rondom de Spelen. Je speelt vier tegen vier in een rolstoel en net als bij gewoon rugby moet je aan de andere kant van het veld scoren. Alleen gebruik je je rolstoel als middel om de tegenstander af te stoppen. Het gaat er dus stevig aan toe, maar tegelijkertijd is het ook een heel tactisch spelletje. Rolstoelrugby is bedoeld voor mensen met een lichamelijke beperking, met als voorwaarde dat je in elk geval een beperking hebt aan drie ledematen.’

FOTO'S: GOEDELE MONNENS

het thema toegankelijkheid met de papepel ingego-
brengt Nederland het er volgens hem vanaf?

Hoeveel mensen beoefenen deze drie sporten?

‘Qua boccia zijn er tachtig à honderd spelers die jaarlijks meedoen aan een competitieactiviteit. In totaal gaat het echter om een veelvoud, want in revalidatiecentra, het onderwijs en plekken waar ouderen samenkomen wordt heel veel recreatief gespeeld. Precieze aantallen hebben we dus niet, maar ik schat dat in Nederland een kleine duizend mensen boccia beoefenen. Bij goalbal gaat het om ongeveer honderd spelers die actief zijn bij een vereniging en in een competitie. Bij rolstoelrugby gaat het om een man of zestig.’

Wat is voor u het leuke om hiermee bezig te zijn?

‘Ik vind sport van jongs af aan al leuk. Als kind voetbalde ik. Toen ik eenmaal in de gaten kreeg dat ik niet goed genoeg was voor Oranje, zei ik tegen mezelf dat ik dan wel bondscoach wilde worden. Toen de functie van bondscoach boccia vrijkwam, werd ik daarop gewezen. Ze zochten iemand met een achtergrond in bewegingswetenschappen. Nou, die studie had ik toen net afgerond. Dus ik ben eens gaan kijken bij een demonstratiewedstrijd. Als bewegingswetenschapper vind ik boccia heel interessant, want de beoefenaren hebben minder kracht en ze zijn spastisch, dus het is een enorme uitdaging om ballen zo nauwkeurig mogelijk te gooien. Het is een leuke puzzel. Boccia is ook een heel tactische sport. Ik houd van tactische spelletjes, van telkens weer een slimme aanpak bedenken. Het is gewoon mooi om zo intensief met sport en met sporters bezig te zijn.’

Hoe fanatiek zijn paralympische sporters?

‘Er is laatst een documentaire gemaakt over Paralympische Spelen en daarin worden onze sporters als helden neergezet. Maar het zijn gewone mensen hoor, mensen van vlees en bloed. Maar ze zijn wel heel gedreven, ook al omdat sport voor hen niet de meest voor de hand liggende bezigheid is. Er zijn genoeg andere dingen waar ze zich mee kunnen bezighouden of zich druk over kunnen maken – zeker doordat alles in het leven al wat ingewikkelder is of meer tijd kost. Om dan met topsport bezig te zijn, vraagt best wel wat van je. Iedereen is gedreven en gemotiveerd om het goed te doen en dat maakt het leuk om coach te zijn.’

Op het moment dat u in aanraking kwam met gehandicaptensport had u privé al de nodige ervaring opgedaan met deze doelgroep. U bent tenslotte de zoon van Koos Pelsser, voormalig directeur van het

Landelijk Bureau Toegankelijkheid (LBT) en van het Nederlands Centrum voor Totale Toegankelijkheid (NCTT).

‘Als kind werd ik door mijn vader gevraagd voor allerlei klusjes. Dan gingen we een weekend naar Ameland met allerlei mensen met beperkingen om daar accommodaties te testen. Of we gingen met keuringsbriefjes in de hand langs allerlei restaurants, omdat het LBT een beeld wilde krijgen van de toegankelijkheid van die branche in Nederland. Zo ben ik er een beetje ingerold. Het ging dus heel vaak om de toegankelijkheid van gebouwen en accommodaties. Ik ontdekte wat mensen met een beperking nodig hebben om te kunnen meedoen in onze samenleving. Onze overheid wil graag dat iedereen participeert en verantwoordelijkheid neemt. Maar als je je erin verdiept zoals ik toen deed, dan kom je wel heel veel dingen tegen die dat eigenlijk precies tegenwerken. Ik heb dus heel vaak in de praktijk gezien wat er allemaal goed en slecht kan gaan.’

U werd door uw vader naar voren geschoven om mee te helpen als soort van onderzoeksassistent?

Lachend: ‘Ja. Vaak had hij gewoon handjes nodig. Dan gingen we bijvoorbeeld een hotel of restaurant binnen met iemand in een rolstoel, iemand die blind was en iemand die doof was. En die drie personen met een beperking moesten dan vertellen waar ze allemaal tegenaan liepen – soms letterlijk – en wat er beter zou kunnen. Ik schreef dat dan allemaal driftig op, ondersteunde ze waar nodig en wees soms de weg. Praktische ondersteuning van projecten dus.’

Hoe vond u het om dat te doen?

‘Ik vond het vooral interessant. De meeste mensen zonder beperking hebben geen besef van hoe het voor mensen met een beperking is om te functioneren in onze maatschappij. En ik denk dat dat besef ook vaak ontbreekt bij de mensen die het beleid maken. Het was leuk om als persoon zonder beperking in grappige situaties verzeild te raken, maar ook interessant en leerzaam.’

Wat was er bijvoorbeeld grappig?

‘Soms waren dat de standaard dingen, zoals lampen in het gangpad waar een blinde tegenaan liep, of die we nog net konden tegenhouden. Maar ik herinner me ook dat ik tijdens onze trip op Ameland besloot om zelf eens te ervaren hoe het is om in een rolstoel te zitten. Een van onze taken was om te beoordelen of

‘Als ik zie hoe de Wmo functioneert, dan heb ik het idee dat de kern van het beleid vooral is om kosten te besparen’

Joep Pelsser in actie in de Sporthallen Zuid in Amsterdam als bondscoach boccia.

het rolstoeltoilet voldeed aan de voorschriften. Dus ik reed rond en vroeg aan een medewerker of ze ook een gehandicapent toilet hadden. Ze opende de deur en liep vervolgens rood aan, want het gehandicapent toilet bleek een opslaghok te zijn geworden. Dat is natuurlijk niet goed, maar ik had op zich mijn keuring kunnen doen. Alleen dacht die vrouw dat ik moest plassen, dus zij ging dat hele hok ontruimen zodat ik het toilet kon gebruiken. Met als gevolg dat de halve opslag in het museum stond. Maar goed, uiteindelijk kon ik kijken hoe het toilet in elkaar zat. Dit is wel een van de meest voorkomende problemen in openbare gelegenheden: dat het gehandicapent toilet een opslagruimte wordt. Heel onhandig als mensen er echt afhankelijk van zijn.'

Hoe reageerden ondernemers op uw komst en op uw aanpak?

'Dat verschilde enorm. Er waren ondernemers die het oprecht fijn vonden dat we langskwamen, omdat zij inzagen dat ze er iets van konden leren. Maar er waren er ook die ons gingen rondleiden, alsof zij ons ervan moesten overtuigen hoe goed het geregeld was bij hen. En er waren ondernemers die bij alles wat wij aandroegen als verbeterpunt tegenwierpen dat die verbetering echt niet nodig was, omdat zij zelf iemand in een rolstoel kenden en die had er nooit een probleem van gemaakt. "Die drempel? Ach, dan tillen wij de mensen er gewoon eventjes overheen." Die behulpzaamheid is op zich prima, maar het besef dat het fijn is als iedereen op eigen kracht naar binnen kan, ontbrak soms volledig. Ik heb dus van heel dichtbij gezien hoe verschillend de perceptie is over wat mensen met een beperking nodig hebben en over wat goed is voor hen. Dat maakt wellicht ook dat de verschillen zo groot zijn in toegankelijkheid van gebouwen.'

Wordt vaak onderschat wat mensen met een beperking nodig hebben?

'Ja, dat denk ik wel. En als het gaat om fysieke toegankelijkheid, dan raakt dat niet alleen mensen met een beperking. Ik heb nu zelf twee kleine kinderen. Als ik met een kinderwagen de trein in wil en ik heb ook nog een tas of koffer bij me, dan is het een heel karwei om de trein in te komen. Met een rolstoel is het zoals bekend onmogelijk. Als ik het goed heb, is de ambitie van de NS dat de treinen in 2030 toegankelijk zijn. Dan denk ik: waar gaat dit over? Ten eerste is het in zoveel landen al lang geregeld. En ten tweede is het toegankelijk maken van treinen niet zo heel moeilijk. Mensen onderschatten waar mensen met een beperking tegenaan lopen, of ze zijn er niet mee bezig omdat ze er niet mee geconfronteerd worden. Maar ik denk dat onze overheid meer zou kunnen doen.'

Hoe is het in andere landen geregeld qua treinen?

'Ik reis nogal veel met onze sportteams naar toernooien in het buitenland. Ik ben tal van voorbeelden tegengekomen. En begrijp me niet verkeerd: in veel landen andere landen is het ook slecht qua toegankelijkheid van het ov. We zijn niet het allerslechtste jongetje van de klas. Maar in een land als Amerika kun je met je rolstoel overal zelf de trein of ander ov in. Dat is gewoon goed

geregeld. Het land is er veel meer op ingericht dan hier. Daar heeft het te maken met de vele oorlogsveteranen die goed behandeld moeten worden en je aanklagen als je het niet goed doet. Maar goed, als dat de drijfveer is om het voor elkaar te krijgen, prima toch?'

Alleen ontbreekt die drijfveer hier. Wij hebben geen Vietnam meegemaakt.

'Ja. En het VN-Verdrag Handicap is er al sinds 2016. Maar ik heb niet het idee dat dat tot heel veel meer actie leidt. En als ik zie hoe de Wmo functioneert, dan heb ik het idee dat de kern van het beleid vooral is om kosten te besparen, niet zozeer om mensen te laten participeren en gelijkwaardig te behandelen.'

Hoezo?

'Ik zie van dichtbij hoe er wordt omgegaan met allerlei vragen van onze sporters met betrekking tot hulpmiddelen, zorg en ondersteuning. De eerste vraag die aan hen gesteld wordt als ze een verzoek om ondersteuning indienen, is "Wat kan er vanaf? Wat kan er minder?" in plaats van "Wat hebt u nodig?". Het resultaat is vaak dat het inderdaad een beetje minder wordt. En het wordt soms niet eens inhoudelijk behandeld.'

Hebt u een voorbeeld?

'Er is een regeling voor sporthulpmiddelen waaraan elke gemeente zelf invulling mag geven. Het kan dus best zo zijn dat als jij rolstoelbasketballt in Amsterdam de gemeente je verzoek anders beoordeelt dan wanneer je dat in Rotterdam doet – ook al speel je misschien wel bij dezelfde club. En in sommige gemeenten gaat het juist heel goed: "Wat hebt u nodig? Hebt u zich al verdiept in de mogelijkheden?" Als je dan een goede onderbouwing hebt waarom wat jij wilt zoveel kost, dan vergoeden ze het zonder problemen. Maar in een andere gemeente zeggen ze: "De standaard vergoeding is dit bedrag, alles erboven moet u zelf betalen." En wat er ook gebeurt, is dat er soms zomaar een paar duizend euro wordt uitgegeven waarvan de gemeente niet eens weet of het hulpmiddel vervolgens wel echt gebruikt wordt. Dus soms worden mensen niet goed ondersteund en soms wordt er geld weggegooid aan iets waar geen behoefte aan was.'

Maatwerk ontbreekt nogal eens, zegt u.

'Ja, terwijl dat volgens mij het doel was van het door de gemeente laten doen. Als een gemeente zegt: "Dit is het standaard bedrag", dan kun je er volgens mij beter een landelijke regeling van maken, want dan is het tenminste eerlijk.'

Het idee was dat de gemeente dichterbij de burger staat dan Den Haag. Vandaar de decentralisaties in het sociaal domein.

'Precies. Dat zal ongetwijfeld in sommige gevallen zo zijn, maar ik ken er ook heel veel waarin het echt niet gaat om maatwerk.'

Is Nederland in uw ogen de afgelopen jaren toegankelijker geworden voor mensen met een beperking?

‘Ik heb wel het idee dat de toegankelijkheid van bussen en trams is verbeterd, want ik zie meer rolplankjes dan vroeger. En bij de treinen is ook wel iets verbeterd. Vroeger moest je 24 uur van tevoren reserveren, zodat iemand je met een plank kon helpen om de trein te betreden. Later werd dat drie uur van tevoren, nu één uur. Dat is vooruitgang. Maar het onderliggende probleem is dat je met een rolstoel niet zelfstandig de trein in kunt, en dat probleem is onveranderd. Dus ja, er is qua treinen enige verbetering. En tegelijkertijd blijft men om het probleem heen draaien en wordt dat probleem niet aangepakt.

‘Qua digitale toegankelijkheid is er wel veel verbeterd, maar ook daar wordt toegankelijkheid nog steeds gezien als iets waar je op moet letten in plaats van dat het iets is wat standaard gebeurt.

‘Ook de communicatie van de overheid in begrijpelijke taal kan een stuk beter. Ik zie wel eens brieven waarin verzoeken om hulpmiddelen worden toe- of afgewezen. Nou, om die te begrijpen, moet je al enigszins juridisch onderlegd zijn.

‘Al met al is er bij heel veel dingen wel aandacht voor toegankelijkheid. Het is vaak duidelijk wat er verbeterd kan worden. Maar tegelijkertijd is er heel weinig urgentie om daar werk van te maken.’

Hebt u daar een verklaring voor?

‘Kennelijk wordt de urgentie niet voldoende duidelijk gemaakt door de mensen die het betreft of de organisaties die hen vertegenwoordigen. Alle kabinetten-Rutte hebben de mond vol gehad van de zelfredzame burger die moet participeren en een overheid die zo veel mogelijk op afstand moet blijven. Maar volgens mij is dat allemaal bullshit als je het vervolgens uitvoert zoals diezelfde kabinetten gedaan hebben en nog steeds doen. Als je echt vóór zelfredzaamheid bent, dan moet je zorgen dat mensen makkelijk overal kunnen komen, dan ze overal aan kunnen meedoen, dat informatie toegankelijk is. Dan kun je hopen dat het voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt makkelijker wordt om werk te vinden. Maar hier in Nederland worden wetten aangenomen die bepalen dat je als je een beperking hebt voor altijd tot een soort minimumloon veroordeeld bent of nog lager. In plaats van dat werken loont. Dus het verhaaltje klinkt wel mooi, maar de maatregelen van de overheid sluiten er totaal niet bij aan.

‘Ik ben soms verbaasd als ik zie hoeveel mensen met een beperking hierdoor worden geraakt en dat er tegelijkertijd zo weinig aandacht voor is. Ik weet niet zo goed hoe dat komt. Als een boer iets dwarszit, nou, dan krijgen we dat allemaal te horen. En vaak wordt er dan ook wel iets aan gedaan. Begrijp me niet

verkeerd, ik ben er geen voorstander van dat tractoren het halve land blokkeren. Maar ik zie nooit dat er rolstoelen op de A2 staan. Of ziekenhuisbedden. Dus is er misschien ook te weinig activisme om echt iets gedaan te krijgen.’

Worden er wel eens plannen gemaakt voor zover u weet? ‘Laten we naar het Malieveld gaan!’

‘Nee, dat is mij niet bekend. Misschien is de gehandicaptenwereld daarvoor ook wel te gefragmenteerd. Elke handicap of ziekte heeft zijn eigen vereniging of belangenclub. Er is niet één partij die voor hen allemaal krachtig opkomt. Afgelopen jaar heb ik zelf wel wat meer gezien van Ieder(In). Volgens mij proberen zij die rol wel te pakken, maar het is niet zo dat hun boodschap overal hard binnenkomt. De gemiddelde Nederlander die zich er niet voor interesseert, krijgt er weinig van mee.’

Niet-gehandicapte mensen in uw eigen omgeving hebben het er niet over?

‘Nee. Nooit. Misschien nu we een grote groep ouderen krijgen dat zij iets meer urgentie creëren, maar ik vind het apart. Als ik al zie hoe ik met een kinderwagen tegen allerlei beperkingen aanloop, dan zou toegankelijkheid voor iedereen goed zijn.’

Maar zo wordt het blijkbaar niet door iedereen gezien?

‘Nee. En in elk geval wordt er niet genoeg aan gedaan.’

Tot slot. U noemde Amerika als voorbeeld qua toegankelijkheid van het ov. Hebt u een concreet voorbeeld?

‘We waren vorig jaar met het boccieteam op trainingskamp in de buurt van Miami. We hadden een paar elektrische rolstoelen bij ons en die moesten van het vliegveld naar de sportaccommodatie. We zochten naar iemand met een busje waar die dingen in konden worden vervoerd. Dat lukte, maar toen belandde diegene met dat busje in het ziekenhuis. Wat nu? Toen zei iemand: “Waarom nemen jullie niet de trein?” Dus wij vroegen: “Hoe komen we die trein dan in?” Het antwoord: “Dat is hier geen probleem.” Er was dus iets in ons denken dat maakte dat we niet eens op het idee kwamen dat je met een elektrische rolstoel in het buitenland een trein in zou kunnen. Beetje stom van ons, maar ja, in Nederland moet je een account hebben om dat überhaupt aan te kunnen vragen. Dat het daar zo makkelijk ging, was eigenlijk wel heel lekker.’ ▲

‘Ik ben er geen voorstander van dat tractoren het halve land blokkeren. Maar ik zie nooit rolstoelen op de A2 staan’